

En nylig utgitt antologi med essays av J. R. R. Tolkien, *The Monsters and the Critics*, redigert av Christopher Tolkien, gir lesere et innblikk i forfatterens akademiske motiver. Seks av antologiens syv essays har bakgrunn i Tolkiens forelesninger.

The song of the Dodo av David Quammen byr på viktig og deprimerende lesning. Boken er en studie av hvilke prosesser som truer jordens dyreliv og viser hvordan svært mange biotoper er redusert til «øyer» omgitt av truende sivilisasjon.

C. S. Lewis Harper Collins har nylig utgitt en studie av C.S. Lewis' forfatenskap. Walter Hoopers *C. S. Lewis. A companion and guide* tilbyr en grundig gjennomgang av hele Lewis' litterære produksjon og et engasjert forsvar av hans kunstneriske integritet.

Penguin-bøkene *Why Vote Conservative* av D. Willetts, *Why Vote Labour?* av T. Wright og *Why Vote Liberal Democrat* av W. Wallace burde samlet, lest som justeringer av hverandre, gi et godt bilde av den politiske situasjon i dagens Storbritannia.

Femtitallets hardkokte kriminalromaner av kioskformat er de siste år møtt med ny oppmerksomhet. Journalist og filmkritiker W. Haunt tar for seg genrens politiske undertoner i boken *Pulp Culture. Hardboiled fiction and the cold war*.

Fakkel mot kunnskapsvakuumet

Bok: Kampen mot glemselen er både et krast angrep på Hans Fredrik Dahls lesning av David Irving og et modig oppgjør med åndsfattigdommen i norske presse og feigheten blant våre historikere.

Odd-Bjørn Fure: Kampen mot glemselen. Kunnskapsvakuum i mediesamfunnet
56 sider, Universitetsforlaget

Fures bok, som kom ut denne uken, er et svar på den debatten som foregikk i Dagbladets og Morgenbladets spalter i fjor sommer etter at Hans Fredrik Dahl hadde gitt en rosende omtale av den britiske revisjonistforfatteren David Irving. Goebbelsbiografi, og hvor blant annet historikeren Rolf Hobson i et intervju i

herværende avis etterlyste et større engasjement fra det historiske miljøet på universitetene. Hovedspørsmålet var: Kan en britisk Hitler-beskytter som benekter eksistensen av gasskamre under den annen verdenskrig skrive etterrettelige bøker om den samme krigen?

Historikeren Odd-Bjørn Fure svarer et rungende nei i sin pamflett. Han foretar en grundig gjennomgang av alle de påstander Dahl kom med om Irving og avkler dem én for én med støtte i internasjonalt anerkjente nazismeforskere. «Irving er ikke i stand til å formulere et problem, holde fast ved det og presentere en samlet bevisførsel og en integrert argumentasjon», skriver Fure. Dette var den tyske historikeren Eberhardt Jäckels dom over Irvings mest kjente verk *Hitlers War* fra 1977, en bok Dahl har gitt mye skryt. Mer enn noe annet er Irving en *kildemanipulator* hvis tolkninger av kildene er preget av hans «erklærte ambisjon å framstille krigen slik Hitler så den», fortsetter Fure. Kritikken av Irving blant ekspertene er pulveriserende. Så har da også Dahl bare kunnet dra frem sin norske kollega Øystein Sørensen som sannhetsvitne på at Irving «har vir-

ket svært befruktende på nazismeforskningen».

Dahls påstand om at Irving bare benekter nazistenes dødsleire i sine politiske uttalelser, men ikke i bøkene sine, er «uholdbar og misvisende», hevder Fure. I forordet til den såkalte Leuchter-rapporten fra 1988 hevdet Irving at den «beviste» at det ikke fantes gasskamre i Auschwitz, og siden 1989 har han unngått temaet i sine bøker. (Det viste seg forøvrig at de rettskjemiske undersøkelsene som Leuchter hadde foretatt i Auschwitz var gjort i et *rekonstruert* gasskammer...).

Mens «historiebevisste forskere» (les: utenlandske) er «opptatt av hvordan det kunne skje et slikt sivilisasjonssammenbrudd i Europa», så er Dahls prosjekt – gjennom sine mange artikler i Dagbladet – å minimalisere «nazi-statens forbrytelser», hevder Fure. Han ser Dahls innsats i Dagbladet og mangelen på motstand som et symptom på en kvalitetsforringelse av den norske pressen.

Særtrekket ved norsk presse er at vi ikke har en eneste kvalitetsavis med dyktige historikere som medarbeidere eller faste bidragsyttere slik vi finner i kontinentale aviser som *Le Monde*, *Die Zeit* og *El Pais*. I

motsetning til de fleste vesteuropeiske land hvor kvalitetsstoff og søppel er skilt i ulike aviser har vi i Norge «begge disse tendenser i samme avis. Dagbladet representerer den mest ekstreme variant av denne tvedelte journalistikken», bemerker Fure. Han ser en årsak til dette forfaller i at avisene på 1970- og 80-tallet ble løsrivet fra sine «kollektive prosjekter», og i stedet ble underlagt markedskreftene. «Har markedshensyn satt yrkesetikken ut av spill? Er det kanskje slik at Dahls løsaktighet korresponderer med det tilbud som løssalgavisen må gi?» spør Fure beskt.

Fure, som er en av de få spesialistene på europeisk historie her på berget, retter også et spark mot det norske historikerlauget for dets taushet i Irving-debatten i fjor (hvor var han selv?). Han forklarer tausheten med laugets «massive konsentrasjon om norsk historie», ekstreme spesialisering og desinteresse for europeisk historie. (En annet aspekt er kanskje at Norge er et lite land hvor alle kjenner hverandre og nødig kritiserer hverandre.) Fure snakker om en «retrett fra offentligheten» i etterkrigstiden til tross for en eksplosjon i antall historikere. His-

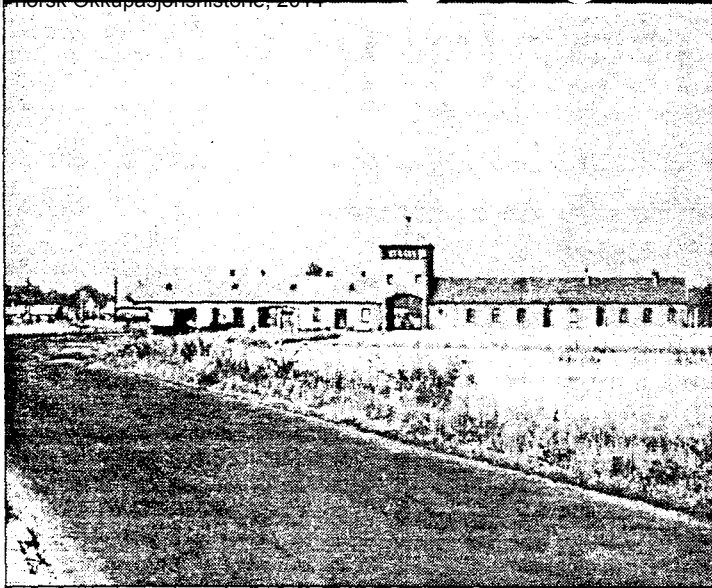
torikerlauget bærer derfor en stor skyld for kunnskapsvakuumet i norske medier. Det at så få norske historikere engasjerer seg i samtiden «er et problem for historieforskningens samfunnslegitimitet», konkluderer Fure.

Helt til slutt trekker han en parallell mellom de to sivilisasjonssammenbruddene i nyere tid, nazismen og katastrofen i det tidligere Jugoslavia. Han mener det aldri ble reist «en opinion, enn si massebevegelse, som kunne bevege regjeringene til effektive disposisjoner for å stoppe massemyrderiene».

Her er Fure litt urettferdig overfor de andre vesteuropeiske og sentraleuropeiske landene hvor det vitnerlig var en opinion mot krigen i Bosnia. I Norge derimot kom debatten aldri utover nødhjelpsproblematikken, kanskje på grunn av at vi mangler de «historisk orienterte, kritiske intellektuelle» hvis oppgave det er å «bygge opp en kapital av kunnskap i offentligheten gjennom bidrag i aviser, radio og fjernsyn», slik Fure i innledningen definerer historikernes og andre samfunnsforskeres spesielle ansvar.

Lars Hoff

Morgenbladet 28.2.97.

Glemme Auschwitz? «Dødsporten» i Birkenau. (Foto: Mattis Øybo)

Historie og glemsel

Historikeren Odd-Bjørn Fure valgte å kalle sin nytgitte og allerede heftig diskuterte pamflett *Kampen mot glemselen*, med undertittelen *Kunnskapsvakuum i mediesamfunnet*.

Det er ingen tvil om at en levende historisk bevissthet kan være et uvurderlig pluss for ethvert samfunn. Imidlertid er det viktig at en slik historisk bevissthet er basert på fakta, på grundighet, dyktighet og ærlighet. Når en David Irving, derimot, skriver historie, er ikke det noe bidrag til en historisk bevissthet, en åpnere forskning, eller en mer nyansert debatt. Irvings produksjon er et tilfelle av løgn, gjentagelse av løgn, og stadig grovere løgner.

Trenger man Irving som motvekt til den kompakte majoritet? Nei. Det ville forutsatt at det alltid er seierherrenes historie som skrives og da unisont – «kompakt». Slik er ikke situasjonen i dag.

Et eksempel: De tyske stridskrefter ble beskyldt for en lang rekke ugjerninger under og etter krigen. At massakren i Katyn-skogen i dag er akseptert som en *sovjetisk*, ikke tysk ugjerning, er bare ett bevis på at krigens tapere ikke ble utsatt for en så utpreget seierherrejustis som deres apologeter vil ha det til.

David Irving er intet nødvendig korrektiv. Han er en skribent som bevisst forfalsker, fordreier og underslår kildevellet om krigen for å forsvare Adolf Hitler og nasjonalsosialismen. Hvis vi skal huske ham, må det være til skrekk og advarsel. Det er lite eller ingenting annet som er bemerkelsesverdig ved denne personen. Hvis vi slapp å høre mer om ham ville det være et sunnhetstegn.

Kulturfestival

I forbindelse med Nordisk Råds kulturkonferanse arrangeres det en egen kulturfestival, «Vi i Norden». Festivalen omfatter et stort antall arrangementer og vil gå av stabelen i tiden 1. – 9. mars på en rekke av hovedstadens konsert- og teaterscener. Festivalen er tenkt å reflektere de nordiske lands flerkulturelle profil.

Tilfeldigl enes rett

Den spanske filosofen Fernando Savater har engasjert seg i utspillet til den nederlandske helseministeren om at feil kjønn er gyldig grunn til abort. I følge Savater vitner dette om den gamle predestinasjonslæren til Augustin hvor visse egenskaper garanterer for individets frelse. Savater tar til forsvaret for tilfeldighetenes rett.

Kant og NATO

Opplysningsfilosofen Immanuel Kant la i 1795 strategien for hvordan verdenssamfunnet gradvis kan arbeide for krigens avskaffelse. To hundre år senere inspireres Clinton og NATO av skriftet «Den evige fred» hvor Kants tanker brukes som teoretisk grunnlag i planleggingen av NATOs utvidelse østover.

Kriminalhistorie

Både historien om andre verdenskrig og debatten rundt Irving-Dahl-Fure-saken har alle de ingrediensene som kreves i en kriminalfortelling.

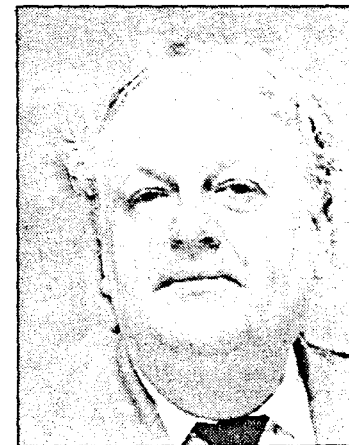
Men er det ikke viktigere ting saken egentlig burde handle om?

Av Sten Inge Jørgensen.

Uten sammenligning forøvrig virker det som om det er skapt et bilde hvor man aner konturene av en kjent konstellasjon. Om enn i langt mindre proporsjoner, får David Irving finne seg i rollen som Hitler, Hans Fredrik Dahl utlegges som Quisling, mens Odd-Bjørn Fure er motstandsmannen. Dagbladet har spilt rollen som vertsganisme for det farlige tanke-systemet som menneskeheten for all del aldri må smittes av igjen. Kultur-eliten og mediene beskyldes for å ha gitt blaffen, de har ikke tatt sitt ansvar.

Det er åpenbart at denne konfliktforståelsen selger godt.

Imidlertid – det virkelig interessante spørsmålet bak overskriftene er og burde være hvordan man skal sørge for at Nazi-regimets mest typiske kjennetegn: menneskeforakt og hat mot det fremme-

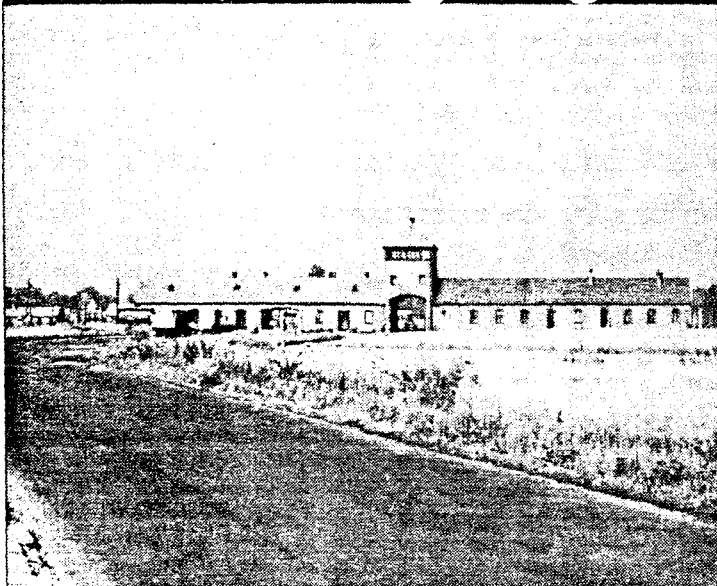
Odd-Bjørn Fure: Det må være lov å skifte mening.

Hans Fredrik Dahl: Jeg har tenkt mye på om jeg gjorde et feilgrep.

zistiske barbari og den vanvittige mordpolitikk som Sovjetstaten bedrev.

Morgenbladet snakket med dem etter «medieraset», og kan konstatere at de to ennå ikke kjenner seg igjen i hverandres beskri-

Glemme Auschwitz? «Dødsporten» i Birkenau. (Foto: Mattis Øybo)

Historie og glemsel

Historikeren Odd-Bjørn Fure valgte å kalle sin nytgitte og allerede heftig diskuterte pamflett *Kampen mot glemselen*, med undertittelen *Kunnskapsvakuum i mediesamfunnet*.

Det er ingen tvil om at en levende historisk bevissthet kan være et uvurderlig pluss for ethvert samfunn. Imidlertid er det viktig at en slik historisk bevissthet er basert på fakta, på grundighet, dyktighet og ærlighet. Når en David Irving, derimot, skriver historie, er ikke det noe bidrag til en historisk bevissthet, en åpnere forskning, eller en mer nyansert debatt. Irvings produksjon er et tilfelle av løgn, gjen-tagelse av løgn, og stadig grovere løgner.

Trenger man Irving som motvekt til den kompakte majoritet? Nei. Det ville forutsatt at det alltid er seierherrenes historie som skrives og da unisont – «kompakt». Slik er ikke situasjonen i dag.

Et eksempel: De tyske stridskrefter ble beskyldt for en lang rekke ugjerninger under og etter krigen. At massakren i Katyn-skogen i dag er akseptert som en *sovjetisk*, ikke tysk ugjerning, er bare ett bevis på at krigens tapere ikke ble utsatt for en så utpreget seierherrejustis som deres apologeter vil ha det til.

David Irving er intet nødvendig korrektiv. Han er en skribent som bevisst forfalsker, fordreier og underslår kildevellet om krigen for å forsvare Adolf Hitler og nasjonalsosialismen. Hvis vi skal huske ham, må det være til skrekk og advarsel. Det er lite eller ingenting annet som er bemerkelsesverdig ved denne personen. Hvis vi slapp å høre mer om ham ville det være et sunnhetstegn.

Kulturfestival

I forbindelse med Nordisk Råds kulturkonferanse arrangeres det en egen kulturfestival, «Vi i Norden». Festivalen omfatter et stort antall arrangementer og vil gå av stabelen i tiden 1. – 9. mars på en rekke av hovedstadens konsert- og teaterscener. Festivalen er tenkt å reflektere de nordiske lands flerkulturelle profil.

Tilfeldig lenes rett

Den spanske filosofen Fernando Savater har engasjert seg i utspillet til den nederlandske helseministeren om at feil kjønn er gyldig grunn til abort. I følge Savater vitner dette om den gamle predestinasjonslæren til Augustin hvor visse egenskaper garanterer for individets frelse. Savater tar til for-svar for tilfeldighetenes rett.

Kant og NATO

Opplysningsfilosofen Immanuel Kant la i 1795 strategien for hvordan verdenssamfunnet gradvis kan arbeide for krigens avskaffelse. To hundre år senere inspireres Clinton og NATO av skriftet «Den evige fred» hvor Kants tanker brukes som teoretisk grunnlag i planleggingen av NATOs utvidelse østover.

Kriminalhistorie

Både historien om andre verdenskrig og debatten rundt Irving-Dahl-Fure-saken har alle de ingrediensene som kreves i en kriminalfortelling.

Men er det ikke viktigere ting saken egentlig burde handle om?

Av Sten Inge Jørgensen.

Uten sammenligning forøvrig virker det som om det er skapt et bilde hvor man aner konturene av en kjent konstellasjon. Om enn i langt mindre proporsjoner, får David Irving finne seg i rollen som Hitler, Hans Fredrik Dahl utlegges som Quisling, mens Odd-Bjørn Fure er motstandsmannen. Dagbladet har spilt rollen som vertsorganisme for det farlige tankesystemet som menneskeheten for all del aldri må smittes av igjen. Kultur-eliten og mediene beskyldes for å ha gitt blaffen, de har ikke tatt sitt ansvar.

Det er åpenbart at denne konfliktforståelsen selger godt.

Imidlertid – det virkelig interessante spørsmålet bak overskriftene er og burde være hvordan man skal sørge for at Nazi-regimets mest typiske kjennetegn: menneskeforakt og hat mot det fremme-

Odd-Bjørn Fure: Det må være lov å skifte mening.

zistiske barbari og den vanvittige mordpolitikk som Sovjetstaten bedrev.

Hans Fredrik Dahl: Jeg har tenkt mye på om jeg gjorde et feilgrep.

Morgenbladet snakket med dem etter «medieraset», og kan konstatere at de to ennå ikke kjenner seg igjen i hverandres beskri-

et akseptert som en sovjetisk, ikke tysk ugjerning, er bare ett bevis på at krigens tapere ikke ble utsatt for en så utpreget seierherrejustis som deres anklagere vil ha det til

David Irving er intet nødvendig korrektiv. Han er en skribent som bevisst forfalsker, fordreier og underslår kildeverket om krigen for å forsvare Adolf Hitler og nasjonalsosialismen. Hvis vi skal huske ham, må det være til skrekk og advarsel. Det er lite eller ingenting annet som er bemerkelsesverdig ved denne personen. Hvis vi slapp å høre mer om ham ville det være et sunnhetstegn.

Men Odd-Bjørn Fure har også rett i at historien er uunnværlig som perspektiv for samtiden. Så hvor går veien videre etter Irving?

Interessant nok: Da Hans Fredrik Dahl først nevnte Irving i et foredelaktig lys, var det for å kontrastere ham positivt til den amerikanske historikeren Daniel Jonah Goldhagen. I sin bok *Hitler's Willing Executioners* fremsatte Goldhagen en tese om at tyskere flest i Hitler-tiden var mer enn villige til å ta aktivt del i Holocaust. Goldhagen stilte seg på den siden i en mangeårig debatt som har hevdet at elementer ved tysk historie – dens «Griff nach der Macht», «Drang nach Osten» og «Weltpolitik» – og selvforståelse bidro til at Holocaust nettopp ble et først og fremst tysk prosjekt.

Dette ble av mange, inklusive Hans Fredrik Dahl, avfeiet som hevnjerrig og nærsynt, ja, vurdert som en oppfordring til etnisk hat mot tyskere *per se*.

I dag må vi konkludere at Goldhagens prosjekt i perspektiv står frem som mye mer interessant enn David Irvings. Ikke slik at vi skal tillegge tyskerne noen «ond nasjonal karakter» som kontrast til vår egen «gode»... Men det vi må være i stand til, fortløpende, med hendelsene i de sørlaviske landene og i det sentrale Afrika uhyggelig friskt i minnet, er å vurdere ethvert spørsmål rundt diktatur, demagogi, etnisk hat og førerkultus.

Vi verken kan eller skal «bli ferdig» med det.

Goldhagen fremprovoserer igjen et spørsmål om man kan finne noe i et folks historie som disponerer for senere hendelser; i realiteten det gamle spørsmålet om hvorvidt vi kan lære av historien, og *hva* og *hvordan* vi lærer av den.

Ikke all historisk lærdom er udiskutabel og ufarlig: Når man sener seg ned i historiens mørke hjerte, vil man finne alt menneskeheten har å by på, av godt – og ondt.

1990-årene byr på et altfor aktuelt kroneksempel: Serbernes nederlag for tyrkerne i Kosovo på 1300-tallet og en del bosnieres senere konvertering til islam trekkes frem som begrunnelse for serbiske overgrep i dag. Overgrepene i middelalderen er fakta (i motsetning til Irvings logner) som må tilegnes og forstås, men som *ikke* kan aksepteres som beveggrunner for nye overgrep 600 år senere.

Det er hele forskjellen på historisk bevissthet og moralsk bevisstløshet. Slik også med Holocaust, vi skal finne alle årsaker, alle forutsetninger, alle motiver, men vi skal aldri akseptere eller fornekte Holocaust.

Lasse Midttun

ansvar. Det er åpenbart at denne

fliktforståelsen selger godt.

Imidlertid – det virkelig interessante spørsmålet bak overskriftene er og burde være hvordan man skal sørge for at Nazi-regimets mest typiske kjennetegn: menneskeforakt og hat mot det fremmede, kan bekjempes. Det er liten grunn til å tro at en offentlig (ut)hengning av Hans Fredrik Dahl gjør samfunnet mer egnet til denne oppgaven.

Sivilisasjonssammenbrudd

Fures pamflett *Kampen mot glemelsen* avsluttes med et avsnitt under overskriften «Det nye sivilisasjonssammenbruddet i Europa». Her trekkes paralleller som setter debatten i et større perspektiv:

«Den katastrofen som skjedde i Kroatia og Bosnia i årene 1991-1995, med etnisk rensing, massevoldtekter og massaker, fikk aldri noen sentral plass i den europeiske bevissthet. Det ble aldri reist en opinion, enn si massebevegelse, som kunne bevege regjeringene til effektive disposisjoner for å stoppe massemyrderiene».

Sett i sammenheng med at norske historikere og norske medier ikke har evnet å møte det Fure mener er Hans Fredrik Dahls markedsføring av den Holocaust-fornektende Irving, blir saken enda mer alvorlig, dette er Fures siste fokuseringspunkt i pamfletten.

Om dette er de siste ord i denne boken, kan de bli de første i en ny, nødvendig debatt.

Vi har spurt Fure hva han håper vil skje som en følge av den historikerdebatten som nå ventes.

– I og med det nye sivilisasjonssammenbruddet er det oppstått en økt relevans for mer langsiktige og grundige studier av sivilisasjonsprosesser, – deres oppbygging, forvitring og sammenbrudd. Vi må også sammenligne det na-

Odd-Bjørn Fure: Det må være lov å skifte mening.

zistiske barbari og den vanvittige mordpolitikk som Sovjetstaten bedrev.

Ikke bare svartepet

Når det kommer til stykket viser det seg at alle de involverte partene (med unntak av Irving) sitter med en del brukbare kort på hånden. Dahl er riktignok i en knipe, men han har allerede beklaget at han tok så sterkt i når han roste Irving, og det er ingen tvil om at han tar avstand fra Irvings politiske meninger og benektelse av Holocaust. Dahl kan dessuten finne støtte i argumentet om at det finnes flust av dem som underkjente Stalins utrenskninger, men som blir tatt alvorlig den dag i dag når de snakker om andre temaer.

Odd-Bjørn Fure har levert et skrift som forhåpentligvis vil innlede en nødvendig debatt om historikerne og akademikernes svekkede rolle i offentligheten, hvorfor den er blitt slik, og hva man kan gjøre bedre. Like viktig er spørsmålet om hvem man skal «godkjenne» som kvalifisert deltaker i det offentlige rom. Eksempelvis er det allerede påpekt fra flere hold at det nye «informasjonssamfunnet» er i ferd med å endre forholdet mellom autoritet og kunnskap på en dramatisk måte.

Fure versus Dahl

Debatten mellom Fure og Dahl fikk voldsom mediaoppmerksomhet sist tirsdag og onsdag, i forhold til det man vanligvis forventer når det gjelder slike temaer. Alle de avisene som i følge Fure hadde «sviket», kom med store oppslag hvor de søkte å gjengi konflikten. Men verken Fure eller Dahl vil la de trykte formuleringene stå uimotsagt.

Hans Fredrik Dahl: Jeg har tenkt mye på om jeg gjorde et feilgrep.

Morgenbladet snakket med dem etter «medieraset», og kan konstatere at de to ennå ikke kjenner seg igjen i hverandres beskrivelser av konflikten.

Fure er ikke fornøyd med Dahls reformulering om at Irving ikke er den *fremste*, men en av de *fremste* kildekritikerne innen forskningen om nasjonalsosialismen.

– Man ikke si noe sånt om en person som bevisst holder tilbake informasjon om masseutryddelsene. Det er så absurd og så graverende at det vitner om et nedsatt faglig gangsyn.

Konfrontert med denne uttalelsen, sier Dahl at Fure fortsatt har misforstått hans skille mellom Irving som historiker og som politiker:

– Jeg er nødt til å se bort fra Irvings virke som revisjonistisk politiker. Han er et publisitetsfenomen som skifter ham hele tiden. Når det gjelder Leuchter-rapporten, (som ved hjelp av en kjemisk analyse skulle vise at det ikke kunne ha eksistert gasskamre, red. anm.), som Irving først gav sin tilslutning til, opplevde vi i 1992 at han plutselig snudde 180 grader og erklærte at han allikevel trodde på Holocaust. Noen måneder etter skifter han mening igjen... Men bøkene hans ligger der som avsluttede arbeider, og det er de jeg må lese og forholde meg til.

Fure synes imidlertid at Dahl ikke kan trekke det skillet han gjør:

– Dahl argumenterer for at vi skal ta Irving på alvor, da må vi også ta Irvings egen oppfatning av at Leuchter-rapporten representerer en mer solid vitenskapelig avklaring av spørsmålet om dødsleirenes eksistens på alvor. Å tolke

Tysk mentalitet

Tyske menn er heltedyrkende, kvinnehendtlige og i sin seksuelle grunnstruktur homoseksuelle. Dette kommer frem i den tyske kultursosiologen Nicolaus Sombarts nye bok om Wilhelm II. Sombart trekker forestillingen videre til en filosofi om menneskehetens grunnleggende androgyne karakter.

Hagehistorie

Lørdag mars åpner utstillingen «Jeg vet en deilig have» på Oslo Bymuseum. I museet kan man vandre mellom ulike epoker av hagehistorien – fra middelalderens paradisiske hager, via borgerskaps parterrer til funksjonalismens store felleshager. Viktige ingredienser på utstillingen er levende planter, kunst, musikk og poesi.

Motehistorie

I Paris er det nettopp nyåpnet et museum for tekstil og mote. Tidligere lå det godt gjemt og var lite besøkt. Nå er museet flyttet til Louvre hvor det er kvadratmeter nok til å romme til sammen 81.000 modeller. Bare fra det 17. til det 20. århundre finnes det 16.000 kostymer. Hvert semester vises separate utstillinger fra ulike perioder.

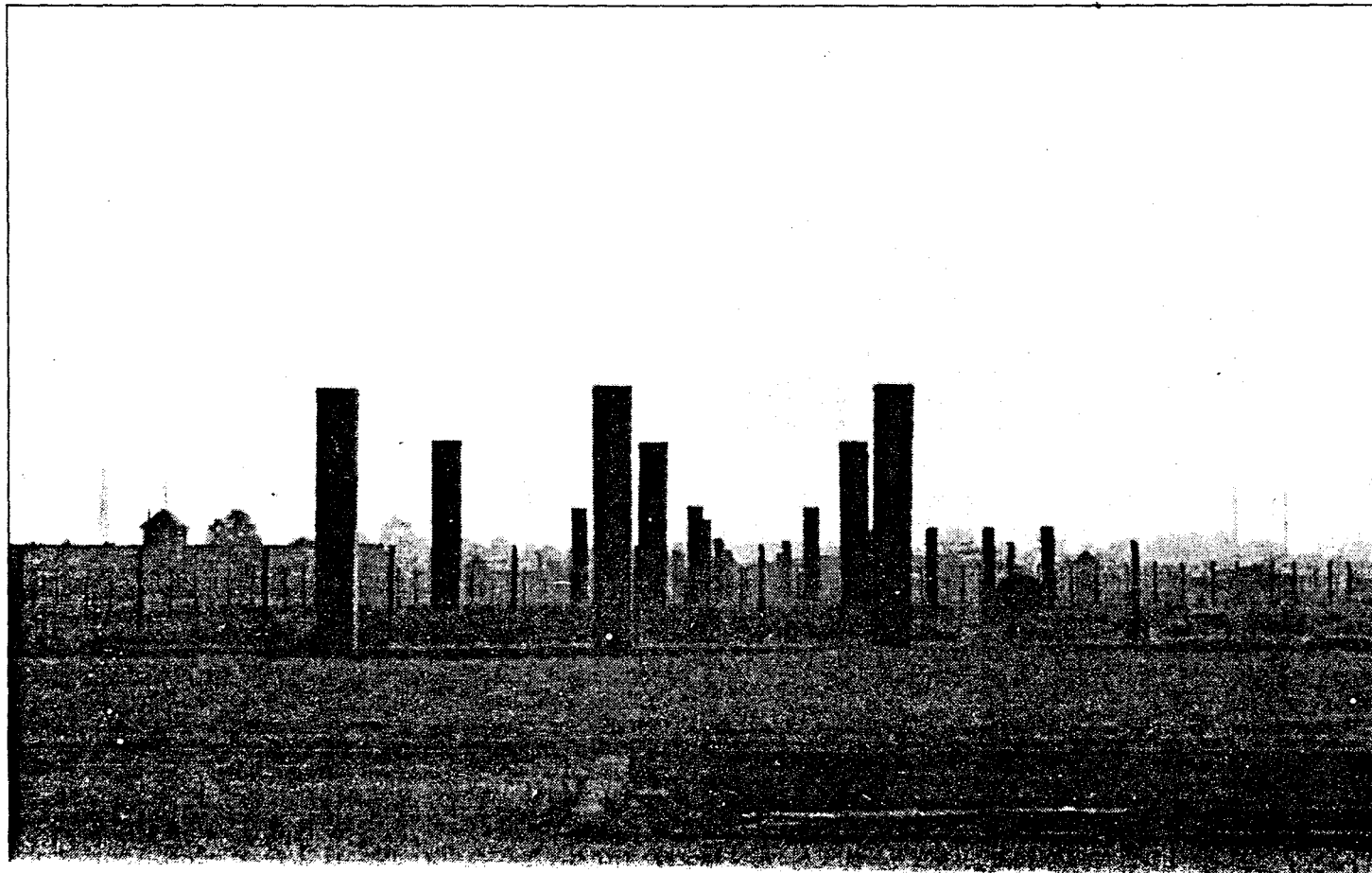
Teater kl. 17

Teatersjef Kjetil Bang-Hansen og Oslo Nye Teater satser friskt med teater midt på dagen. Fra og med tirsdag 4. mars vises forestillingen *Soloppgang i Riga*, med Helge Reiss og Bente Børsum i hovedrollene. Alle som ikke har anledning til å se teater på kveldstid gis her ved en annen mulighet.

Louisiana

Med utstillingen «Mennesker og guder» presenterer Louisiana noen av de mest oppsiktsvekkende arkeologiske funn som er gjort de siste tiår i Kina. Utstillingens hovedtema er fremstillingen av menneskelige, religiøse og mytologiske skikkelser fra den lange periode hvor den kinesiske sivilisasjon formes.

uten ende

ut over spaltefeidene. Rent allment, og jeg understreker allment, vil jeg si at revisjonistene, som er i fullt flor i Norge nå, representerer et automatisk fenomen. Det skjer alltid. Gjerne i den form at man skal snu opp-ned på fortiden, og hente frem de synspunktene som i sin tid var lite representative. Det er viktig at dette skjer. Forskerne må alltid ta et oppgjør med seg selv, for i et større perspektiv er det klart at man alltid vil finne nye bindinger.

Forsoning?

Men det finnes ulike grader av revisjonisme, og de fleste vil nok være enige om at Irving og Ulateig stiller i forskjellige klasser. Dessuten ser det ut til at Irving-Dahl-Fure-debatten er mest metodisk orientert. Uten at temperaturen blir mindre av den grunn. Vi spør Dahl om han ikke angret litt på at

Sår som aldri gror: Utryddelsleiren i Birkenau i dag. (Foto: Mattis Øybø)

dette som et politisk utsagn ser jeg på som bekvemmelighetsargumentasjon.

Men Dahl holder fast ved at dette representerer politikerens Irving:

– Jeg regner denne innledning til rapporten som politisk av flere grunner. Det er bare tale om én side, som ikke stiller opp noen selvstendig kildekritikk. Og Irving bruker så vidt jeg kan se ikke denne rapporten i sine bøker.

Dahl er ivrig etter å beskrive det han oppfatter som mediefenomenet Irving:

– Litt ondsinnet kan man si at det er PR-kåte kast og sprang han gjør, og de blir i hvert tilfelle forklart med et nytt funn. Jeg tror nok at trangen til å stå i medielyset er en vesentlig faktor bak disse sprangene.

Et annet moment, som sist ble trukket fram i NRK1s «Redaksjon 21» tirsdag, er muligheten for at Irving selv skal rydde opp i kaoset.

– Dahl har sagt flere ganger at Irving skylder oss en redegjørelse for hva han er kommet frem til. Jeg mener Dahl vil vente forgjeves, fordi Irving helt fra 1988 har stått fast ved ideen om at utryddingsleirene er alliert propaganda. Når Dahl fortsatt venter på en klargjøring av dette punktet, viser det at

han ikke er orientert om utviklingen hos den historikeren han tildeleer en plass blant de fremste, sier Fure.

Hans Fredrik Dahl er helt uenig:

– Jeg er rimelig godt orientert om Irvings politiske sprang. Når jeg sier at han skylder oss en bok, mener jeg det faglig sett. Man vet jo ikke om den kommer.

Konspirasjon?

Dagbladet ser også ut til å kunne ri av stormen, selv om det kan være fristende å påstå at avisen ikke har nøydt seg med å «gi spaltestene et liberalt rom». Med fare for å skape en ny kriminalhistorie, bør det allikevel nevnes at Dagbladets mangeårige medarbeider Jon-Hjalmar Smith 12.12.96 opplevde å få strøket en setning i sin anmeldelse av Kristian Ottosens nye bok om fangenes historie. Setningen lød: «Og en profesjonell historiker finner grunn til å markedsføre superrevisjonist David Irving, som ellers blir hyllet av tyske nynazister og lignende når han forsikrer at det aldri fantes gasskammere i Auschwitz».

Morgenbladet har spurt Dagbladets redaktør Harald Stanghelle hva dette skal bety.

– Dette var en helt elementær nedkortingsjobb som ble foretatt i

Dagbladets kulturavdeling. Vil man se dette konspirativt, så kan man gjerne gjøre det, men det medfører ikke riktighet. Hvis vi så det som vår rolle å verne Hans Fredrik Dahl, så hadde vi aldri skrevet det vi skrev på lederplass. Vi deler ikke Dahls syn på Irvings rolle.

– *Men Smith, som har arbeidet hos dere siden 1949, hevder at han aldri før har opplevd den slags redigering i en bestilt meningsytring. Og når dette først skjer, og det bare er én setning som fjernes, og det er nettopp denne setningen, er det vel ikke rart man tror at denne strykningen ikke er en vanlig redigeringsak?*

– Det er vanlig praksis å bearbejde manus. Dette var en anmeldelse av en bok, og når det først måtte kuttes, så valgte vi å ta bort noe som ikke hadde med Ottosens bok å gjøre.

Jon-Hjalmar Smith understreker at han ikke er ute etter å starte et korstog mot Dagbladet, men han synes allikevel ikke avisens forklaring er god nok:

– Det er påfallende at de skylder på at teksten ble for lang. Da jeg fikk oppdraget å skrive anmeldelsen ble det nettopp sagt at den skulle være lang. Og den ble ikke halvparten så lang som Wylers anmeldelse av Ulateigs bok *Med*

rett til å drepe, en anmeldelse som dessuten var den mest positive i norsk presse etter det jeg har forstått.

– (Til orientering skal det her legges til at Egil Ulateigs bok også har vært innom debatten Irving-Dahl-Fure, ettersom den er blitt utskjelt for å være utålelig revisjonistisk, og fordi Hans Fredrik Dahl var dens konsulent)

Automatisk revisjonisme

En av Norges største historikere, Magne Skodvin, har fulgt oppstyret rundt Fures kritikk mot Dahl. Vi har spurt om han synes at Irving kan være interessant som historiker selv om han benekter Holocaust?

– Irving er en hund til å grave frem informasjon, og jeg har selv gjort meg en del notater. Men han har noen sjokkerende metodefeil. Dessuten er han en virtuøs når det gjelder å legge ut agn for media.

Skodvin forteller at han har hatt nærkontakt med tyske toppforskere i 50 år, og at det neppe finnes noen store historikere som deler Dahls oppfatning av Irving som en av de fremste kildekritikere.

– *Er det Dahl gjør farlig?*

– Jeg vil ikke si noe om Dahl, fordi jeg tror det er en avsporing hvis denne debatten ikke kommer

Forsoning?

Men det finnes ulike grader av revisjonisme, og de fleste vil nok være enige om at Irving og Ulateig stiller i forskjellige klasser. Dessuten ser det ut til at Irving-Dahl-Fure-debatten er mest metodisk orientert. Uten at temperaturen blir mindre av den grunn. Vi spør Dahl om han ikke angrer litt på at han ikke innledet sin første artikkel med en redegjørelse for at man må vite hvem Irving er når man leser ham. Hadde ikke da alt dette oppstyret vært unngått?

– Jeg tror det resonnementet har mye for seg. Jeg har da også tenkt mye på om det var et feilgrep å ikke informere leserne på en annen måte. Allikevel tror jeg at bøkene i seg selv skaper en viss strid, og at det ikke er noen enighet om at man overhodet kan lese bøkene isolert fra resten av det han står for.

I en viss forståelse av konflikten er det i første rekke spørsmålet om hvorvidt man skal kunne regne en historiker som benekter Holocaust som en interessant historiker. Det er påpekt at det finnes mange som underkjente Stalins utrensninger, men som blir tatt alvorlig den dag i dag når de snakker om andre temaer. Hva sier Fure til dette?

– Jeg vil ikke komme med noen bastant uttalelse om at det folk har sagt tidligere skal bestemme hvorvidt det er interessant å høre på dem i dag. Det må være lov å skifte mening.

– Så hvis Irving står frem med sine synder og innrømmer at han har tatt feil, vil du da høre på ham som en interessant historiker?

– Da vil jeg høre på ham.

Saken fortsetter på side 6.

Se også anmeldelse av *Kampen mot glemelsen* side 3 i magasinet.

Tap av historisk bevissthet

Historie: Det moderne samfunnet kjennetegnes av en historisk glemsel. Resultatet er et kunnskapsvakuum i den kollektive bevissthet. I pamfletten *Kampen mot glemselen. Kunnskapsvakuum i mediesamfunnet* kritiserer historiker Odd-Bjørn Fure vår samtid for mangel på historisk bevissthet. Historikernes rolle i offentligheten har endret seg. **Av Hans Christian Arnseth**

Det er etter hvert blitt et akseptert dogme at et mangfoldig mediesamfunn fordrer en velutviklet evne til orientering i komplekse mengder av informasjon. Universitetet har tradisjonelt hatt en rolle som formidler av systemer til forståelse av verden omkring oss. Universitetet skal ideelt sett formidle forskningsbasert kunnskap til offentligheten. Universitetet synes derimot å ha mistet sin tradisjonelle legitimitet som formidler av allmenndannelse. Denne nylig oppståtte pluralismen reflekteres også innad i forskningsmiljøet: Pluralisme har ført til en kunnskapsmessig fragmentering. I møte med en uoversiktlig virkelighet rettes forskernes oppmerksomhet innover mot eget fag snarere enn mot offentligheten.

Tabloidisert offentlighet

Historiker Nils Johan Ringdal er enig med Odd-Bjørn Fure i at behovet for historisk kunnskap er viktig.

– Behovet for historiske perspektiver er sentralt, ikke nødvendigvis fordi historien gjentar seg, men fordi vi likevel kan lære mye av historien. Et historisk perspektiv kan bidra til å vise at verden ikke alltid har vært slik den er i dag.

Bestyrer ved Historisk institutt ved Universitetet i Oslo, Helge Pharo, er enig i at det har oppstått en kunnskapsvakuum i den offentlige debatt.

– Historikerne er nok ofte for lite på banen. Årsakene til dette kan være at historikere ikke gidder å si

Helge Pharo: – Å stille spørsmålsteget ved historiske fakta er ikke et nytt fenomen, selv om journalister med jevne mellomrom tror de har gjenoppdaget kruttet.

og fremst kan gjøre for å møte disse utfordringene, er å opprettholde et sterkt fagmiljø, sier Pharo.

Nils Johan Ringdal tilføyer at det er et illegitimt krav overfor historikerne som gruppe at de kontinuerlig skal delta i samfunnsdebatten. Den avgjørelsen må tas av hver enkelt historiker.

Tradisjonelt har historikere vært mer aktive i den offentlige debatt enn andre akademikere. Historikerne forsvinner derimot fra arenaen i etterkrigstiden. Samfunnsvitenska-

Nils Johan Ringdal: – Historikernes kompetanse kommer best til sin rett når det har gått over 50 år, fordi den nære historie alltid er politisert og komplisert.

mensjon har gått tapt i samfunnsdebatten. Det er imidlertid viktig å understreke at historikeres rolle i offentligheten har flere sider. Samfunnsforskningens inntreden, medias rolle og interne forhold blant historikerne kan forklare mangelen på engasjement i offentlig debatt, sier Ringdal.

Ringdal uttrykker også forståelse for at forskere isolere seg fra debatter i massemedia.

– Det er klart man kan savne aviser med et høyere nivå, og en medi-

historisk perspektiv i ellers mer «morsomme» debatter i media, sier Ringdal.

Komplisert samtidshistorie

Pharo fremhever at det satses på varierende epoker og fagområder innenfor historiefaget.

– En tendens de siste 20-25 årene har vært en fokusering på sosialhistorie, man har gått bort fra tradisjonell politisk historie. Videre er interessen for mentalitetshistorie, inspirert av språkvitenskapelige teoretiske strømninger, økende. Rent tentativt kan man si at en renesanse for politisk historie er i emning. Staten og statens rolle nasjonalt og internasjonalt i politikk og samfunnsliv inngår som en viktig del av dette, sier Pharo.

Når det gjelder fordelingen av studenter i forhold til ulike historiske epoker, sorterer en tredjedel av studentene på hovedfag ved Universitetet i Oslo inn under rubrikken samtidshistorie. I følge Odd-Bjørn Fure er mangelen på deltakere i kampen om samtidshistorien bekymringsfull. Ringdal fremhever imidlertid mangfoldet som et positivt trekk ved den samtidshistoriske debatt. Han understreker at det ikke nødvendigvis er uheldig at det er historikerne som skal bestemme hvordan samtidshistorien skal se ut.

– Det er bra at det går tid før historien blir historie. Historikernes kompetanse kommer best til sin rett når det har gått over 50 år, fordi den nære historie alltid er politisert og

ken inn i et historisk perspektiv. Ta for eksempel debatten om barn og seksualitet. Her kan historiske analyser bidra til å vise kulturelle og historiske forskjeller, og dermed dempe de tilløp til panikk som har en tendens til å dominere denne type debatter, sier Ringdal.

Historiske fakta

Pharo understreker videre at viljen til oppløsningen av historiske fakta – av det man kan vite – er forholdsvis liten ved Historisk Institutt. Revisjonisme er med andre ord lite gangbart blant norske historikere.

– Relativismen og pluralismen når det gjelder historiske fakta er ikke dominerende innenfor forskningsmiljøet i Norge. Å stille spørsmålsteget ved historiske fakta er likevel ikke et nytt fenomen, selv om journalister med jevne mellomrom tror de har gjenoppdaget kruttet. Kritiske spørsmål og nye vinklinger på etablerte sannheter er sentralt for en kritisk historieforskning. Dette er avhengig av en åpenhet til kilder, en åpenhet som er forholdsvis bra i Norge.

Ringdal poengterer mangelen på kunnskap og den uvitenhet som eksisterer omkring sentrale problemstillinger i den offentlige debatt.

– Hele verden blir tilgjengelig gjennom media, noe som igjen skaper usikkerhet blant folk. Behovet for bakgrunnsinformasjon blir prekkert. Dette henger igjen sammen med et for dårlig allmennannelsesnivå. Det er dermed et skrikende be-

en sett formidlingsbasert kunnskap til offentligheten. Universitetet synes derimot å ha mistet sin tradisjonelle legitimitet som formidler av allmenndannelse. Denne nylig oppståtte pluralismen reflekteres også innad i forskningsmiljøet: Pluralisme har ført til en kunnskapsmessig fragmentering. I møte med en uoversiktlig virkelighet rettes forskernes oppmerksomhet innover mot eget fag snarere enn mot offentligheten.

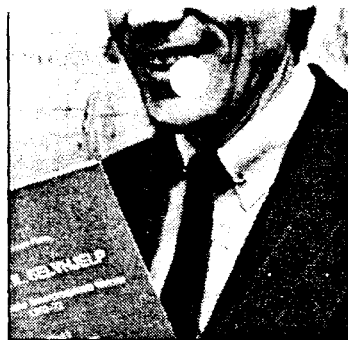
Tabloidisert offentlighet

Historiker Nils Johan Ringdal er enig med Odd-Bjørn Fure i at behovet for historisk kunnskap er viktig.

– Behovet for historiske perspektiver er sentralt, ikke nødvendigvis fordi historien gjentar seg, men fordi vi likevel kan lære mye av historien. Et historisk perspektiv kan bidra til å vise at verden ikke alltid har vært slik den er i dag.

Bestyrer ved Historisk institutt ved Universitetet i Oslo, Helge Pharo, er enig i at det har oppstått en kunnskapsvakuum i den offentlige debatt.

– Historikerne er nok ofte for lite på banen. Årsakene til dette kan være at historikere ikke gidder å si noe, samtidig må nok mediene ta en del av skylda. Oppfordringer til retoriske slagsmål i tabloidmediene undergraver respekten for fornuftige argumenter og balanserte saksframstillinger. Det historieforskerne først

Helge Pharo: – Å stille spørsmålsteget ved historiske fakta er ikke et nytt fenomen, selv om journalister med jevne mellomrom tror de har gjenoppdaget kruttet.

og fremst kan gjøre for å møte disse utfordringene, er å opprettholde et sterkt fagmiljø, sier Pharo.

Nils Johan Ringdal tilføyer at det er et illegitimt krav overfor historikerne som gruppe at de kontinuerlig skal delta i samfunnsdebatten. Den avgjørelsen må tas av hver enkelt historiker.

Tradisjonelt har historikere vært mer aktive i den offentlige debatt enn andre akademikere. Historikerne forsvinner derimot fra arenaen i etterkrigstiden. Samfunnsvitenskapene tar over fagområder tidligere reservert for historikere. Med etterkrigstidens positivistiske idealer fremstår samfunnsvitenskapen som mer metodisk holdbar. Dette har derimot medført at den historisk di-

Nils Johan Ringdal: – Historikernes kompetanse kommer best til sin rett når det har gått over 50 år, fordi den nære historie alltid er politisert og komplisert.

mensjon har gått tapt i samfunnsdebatten. Det er imidlertid viktig å understreke at historikeres rolle i offentligheten har flere sider. Samfunnsforskningens inntreden, medias rolle og interne forhold blant historikerne kan forklare mangelen på engasjement i offentlig debatt, sier Ringdal.

Ringdal uttrykker også forståelse for at forskere isolere seg fra debatter i massemedia.

– Det er klart man kan savne aviser med et høyere nivå, og en mediastruktur som er mindre aggressiv. I debatter i avisene må man formulere seg kvikt og festlig, noe som går på bekostning av dybden i argumentet. På tross av dette har både jeg og fagfeller klart å lure inn et og annet

– En tendens de siste 20-25 årene har vært å fokusere på sosialhistorie, man har gått bort fra tradisjonell politisk historie. Videre er interessen for mentalitetshistorie, inspirert av språkvitenskapelige teoretiske strømninger, økende. Rent tentativt kan man si at en renessanse for politisk historie er i emning. Staten og statens rolle nasjonalt og internasjonalt i politikk og samfunnsliv inngår som en viktig del av dette, sier Pharo.

Når det gjelder fordelingen av studenter i forhold til ulike historiske epoker, sorterer en tredjedel av studentene på hovedfag ved Universitetet i Oslo inn under rubrikken samtidshistorie. I følge Odd-Bjørn Fure er mangelen på deltakere i kampen om samtidshistorien bekymringsfull. Ringdal fremhever imidlertid mangfoldet som et positivt trekk ved den samtidshistoriske debatt. Han understreker at det ikke nødvendigvis er udelte positivt at det er historikerne som skal bestemme hvordan samtidshistorien skal se ut.

– Det er bra at det går tid før historien blir historie. Historikernes kompetanse kommer best til sin rett når det har gått over 50 år, fordi den nære historie alltid er politisert og komplisert. Det er ikke alltid slik at historikerne vet best om den nære forhistorie. Historisk kompetanse kommer best til uttrykk gjennom en genuin evne til å nyansere opphetede politiske debatter ved å sette sa-

Historiske fakta

Pharo understreker videre at viljen til oppløsningen av historiske fakta – av det man kan vite – er forholdsvis liten ved Historisk Institutt. Revisjonisme er med andre ord lite gangbart blant norske historikere.

– Relativismen og pluralismen når det gjelder historiske fakta er ikke dominerende innenfor forskningsmiljøet i Norge. Å stille spørsmålsteget ved historiske fakta er likevel ikke et nytt fenomen, selv om journalister med jevne mellomrom tror de har gjenoppdaget kruttet. Kritiske spørsmål og nye vinklinger på etablerte sannheter er sentralt for en kritisk historieforskning. Dette er avhengig av en åpenhet til kilder, en åpenhet som er forholdsvis bra i Norge.

Ringdal poengterer mangelen på kunnskap og den uvitenhet som eksisterer omkring sentrale problemstillinger i den offentlige debatt.

– Hele verden blir tilgjengelig gjennom media, noe som igjen skaper usikkerhet blant folk. Behovet for bakgrunnsinformasjon blir prekärt. Dette henger igjen sammen med et for dårlig allmenndannelsesnivå. Det er dermed et skrikende behov for kunnskap. Kulturrelativismen er et trekk ved vår samtid som preger historikere mindre enn andre grupper. Historikere har tvert imot kunnskap nok til å dempe mye av den usikkerhet som oppstår.

Nordisk vern mot verden

Norden: Til uken samles de nordiske kulturministrene under Nordisk Råds Oslokonferanse om «Nordisk kultur under internasjonalt press». Av Sten Inge Jørgensen.

Konferansen ventes å ha 3-400 deltakere, spisset med ledende politikere og professorer fra de fem landene. Temaene som skal diskuteres er Norden i en flerkulturell verden, kulturarven, de nordiske

ke retten til kulturarven», Trevor Davies (generalsekretær Kulturbby-96, Danmark) om «Kulturens frihet kontra statens rett til å styre, Turid Birkeland (Kulturminister, Norge) om «Kultur og integrasjon, en nor-

FN står høyt på hans liste, mens Nordisk Råd ikke er så fremtredende. Lundgaard har sagt at danskene har sin identitet i orden og mye å øse av, så de trenger ikke være redde for å bli spist opp av andre kulturer.